

Vaara-Karjalan kulttuuriperintöhanke

2011-2013

Tero ja Kaisu Mustonen

Vaara-Karjalan kulttuuriperintöhanke 2011-2013 käynnisti uudenlaisen yhteisöpohjaisen toiminnan Pohjois-Karjalassa. Sen toiminta-alueena ovat olleet Koli ja Vaara-Karjalan kylät (Mönni, Selkie, Jakokoski ja Alavi-Jukajärvi). Projektissa toteutettiin laaja kulttuurihistoriallinen ja luontodokumentaatio vuosien 2011 ja 2013 välillä. Sen painopiste on *elävien ihmisten tiedoilla, tarinoilla ja kokemuksilla*. Hankkeen tuloksia esitellään näissä julisteissa.

Projekti tulee nähdä myös koko maakuntaa koskettavana prosessin alkuna. Hankkeen ytimessä on maaseudun kylien ja yhteisöiden todellisuudesta kertominen ja sen kuvaaminen valokuvien, karttojen ja suullisin perinnetiedoin.

Keskiössä olivat puheenvuorojen kokoaminen kylistä, paikannimistön tallentaminen sekä lasten ja nuorten tutustuttaminen omaan kulttuuriperintönsä ja luonnonympäristöönsä yhteistyössä paikallisten koulujen kanssa.

Karjalaista perinnettä tuettiin ja vahvistettiin. Paikallinen tieto ja asiantuntijatieto (tutkimustieto) saatettiin Vaara-Karjalan kulttuuriperintöhankeessa yhteen. Hankkeen kylillä ja toimijoilla on vahvat yhteydet kansainvälisiin paikallista kulttuuria ja elinympäristöjä voimaannuttaviin yhteistyöverkostoihin. Painopiste hankkeessa oli tavallisten ihmisten ja yhteisöiden toiminnalla.

Konkreettisia hanketavoitteita oli kaksi. Ensimmäinen oli nuorten kulttuuri- ja luontotiedon elvyttäminen viiden kylän alueella hyödyntäen digitaalisia tallennusvälineitä siten, että nuoret keräävät paikannimistöön, kalastukseen, metsästyksen, marjastukseen, sienestykseen, muihin vanhoihin elinkeinoihin ja kansanperinteeseen liittyvää elävää tietoa. Nuoret haastattelivat kylien vanhempia ihmisiä, osallistuivat esimerkiksi talvikalastukseen ja vierailivat niissä paikoissa, joista tarinat kertovat. Toiminta tapahtui yhteistyössä paikallisten kyläkoulujen kanssa.

Toinen tavoite on koko hankkeen toiminta-alueella tapahtuva perinnejulisteiden tuottaminen. Yhteistyössä alueen kylien kanssa valittiin paikallisia ihmisiä, joiden tarinoista, havainnoista, maankäytöstä ja elämästä tehtiin esillä oleva korkeatasoinen, visuaalisesti näyttävä julistesarja. Puheenvuorot esitetään elämänmakuisessa murreasussaan. Ne on poimittu laajoista haastattelusarjoista, jotka on tallennettu 2011-2013. Kootut tarinat sijoitetaan jatkotyöskentelyä varten Selkielle osuuskunta Lumimuutoksen perinnekirjastoon (www.lumi.fi).

Kylissä järjestettiin myös *kulttuuriperinnön jatkuvuus* -koulutustyöpajoja. Näiden tapahtumien ajatuksena oli kouluttaa mukana olevissa kylissä halukkaita keräämään oman alueensa perinnettä ja tuomaan sitä tähän päivään. Osa-alueita ovat muun muassa paikannimet, vanhat tavat, laulut ja lorut ja muut kansanperinteen kokonaisuudet. Toisin kuin perinteisessä kansanperinteen keruussa, kyliä kannustetaan tallentamaan, käyttämään ja uusintamaan kulttuuriperintöään omin voimin.

Näin pohjoiskarjalaista kyläkulttuuria saadaan elävöitettyä ja kulttuuriperintö siirrettyä 21. vuosisadalle. Vuosisadalle. Mallina on Selkien kylän paljon kiitosta ja palkintoja saanut perinteenelvytyshanke, joka käynnistyi 2008.

Kyseessä on laajamittainen kulttuuriperinnön ja maaseudun kulttuurin elvyttämistoimi alueella pitkään aikaan. Toiminnasta suunnitellaan pysyvää.

Tulevaisuuden tavoitteena on perustaa Selkien kylälle Havukkavaaraan aiheeseen liittyvä kulttuurikeskus, jossa on näyttelytila, arkistotilat sekä kaksi pientä toimistotoimipistettä. Keskus tulee olemaan avoimena yleisölle ja näyttelytilassa vaihtuvat näyttelyt.

Vuosien 2011-2013 osalta toiminta keskittyi seuraaviin kyliin:

Koli
Herajärvi
Jakokoski
Paihola
Mönni
Selkie
Alavi-Jukajärvi
Puntarikoski
Kunnasniemi

Tekijät:

Lämmin kiitos kaikille koululaisille, opettajille Minna Kilpeläin, Tapani Toivanen (eläkkeelle 2012), Matti Hurskainen, Sari Huttunen, Helena Jolkkonen, sekä muu koulujen henkilökunta, erityisesti Liisa Karhu, Sirpa Könönen ja muut Jakokoskella, Kolilla ja Selkiellä. Samoin Herajärven, Jakokosken, Paiholan, Puntarikosken, Kunnasniemen, Alavi-Jukajärven, Selkien, Mönnin ja muiden mukana olleiden kylien edustajille suurkiitos! Kaikille haastatetuille, eli Kauko ja Elvi Heiskaselle, Sinikka Heiskaselle, Helena Pehkoselle ja Olavi Louhelaiselle, Marko ja Anne Karhulle, Pentti Hassiselle ja Ilmari ja Suoma Martikaiselle sydämellinen kiitos!

Hankkeen ohjausryhmässä toimivat 2011-2013 Pauliina Kainulainen, Tuomo Tormulainen, Ilmari Martikainen, Markku Aho, Antero Lehtinen (sähköpostiseuranta), Tero Mustonen ja Kaisu Mustonen. Ohjausryhmälle lämmin kiitos!

Julistesarjan ja muut materiaalit on tahtanut ja suunnitellut visuaalisesti Rita Lukkarinen ja Eero Murtomäki, heille myös suuri kiitos! Matti Pihlatie kuvasi uutta aineistoa, sekä luovutti arkistomateriaaliaan julistesarjan mahdollistamiseksi. Kiitos siitä työstä.

Hankkeen on taloudellisesti mahdollistanut OSK Lumimuutos osana samannimistä LEADER-hanketta. Kristo Mela ja Sari Pennanen mahdollistivat taloudelliset hankesuunnitelut - kiitos. Heikki Vesajoki johdatteli ansiokkaasti paikannimistö- ja maantiedeluennoillaan kylien menneeseen. LEADER-yhdistykselle, erityisesti Riitta Martikaiselle iso kiitos! Haastattelut ovat litteroineet Kaisu Mustonen ja Saija Lehtonen. Analyysit ja julisteet ovat tuottaneet Tero ja Kaisu Mustonen.

